

Részletesen a *nomen* entitásról

Dancs Szabolcs

Az IFLA szakemberei által összeállított könyvtári referenciamodell¹ nem csupán a katalogizálás leendő szabályozásának alapja, hanem a jövőben fejlesztésre kerülő, entítasalapú könyvtári rendszerek tervezésének is kiindulópontja. Az FRBR-ből jól ismert entítások, köztük az első csoportban található magentítások (mű, kifejezési forma, megjelenési forma, példány) köre időközben differenciálódott, kibővült, többek közül a FRASAD modell² óta jelen lévő *nomen* entítással, amely utóbbit, lényegi szerepköre miatt, érdemesebb mélyebben, az LRM, illetve az azt implementáló RDA felfogásában is megismernünk, kitérve az alkalmazás egy konkrét példájára.

Tárgyszavak: bibliográfia, katalogizálás, szabályzat, besorolási adat

1. *Nomen*: miért van rá szükség?

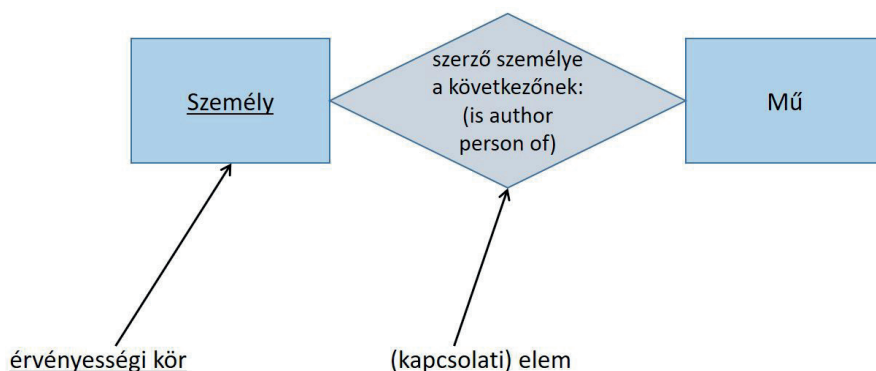
Az IFLA-féle LRM-modell entitáskészletének meghatározásakor az előző modellek (FRBR, FRAD és FRASAD) jelentették a kiindulást. A korábban a használói szempontok alapján fontosnak ítélt entítások megtartásának vagy létrehozásának fő kritériuma az volt, ahogy a dokumentum maga fogalmaz: „hogy legalább egy jelentős érvényességi körnek vagy értéktartománynak legyen rá szüksége, vagy legalább egy olyan releváns ismérve legyen, ami logikusan nem általánosítható egy, az entitás fölötti szuperosztályba (felső szintű csoportba) soroláshoz”. Ennek megértéséhez mindenképp látnunk kell, mit takarnak az *érvényességi kör* (domain) és *értéktartomány* (range) kifejezések. Közülük az elsőt a legegyszerűbb úgy definiálni: az az *entitás*, amelyhez az *elem* tartozik; vagyis (1. ábra):

Az *értéktartomány* egyszerű definíciója a következő: az az *entitás*, amelyre a *kapcsolati elem* mutat (2. ábra).

Az RDA egyes elemdefiníciói szintén kijelölik a vonatkozó *érvényességi kört* és *értéktartományt* (3. ábra):

Látható, hogy a két fogalomnak csak a két entitás közötti viszonyt, azaz kapcsolatot kifejező elemek (kapcsolati elemek) esetén van relevanciája. A megközelítést magáévá tevő LRM-ben épp ezért az entitáskapcsolatokat tagláló táblázatban találkozunk velük (1. táblázat).

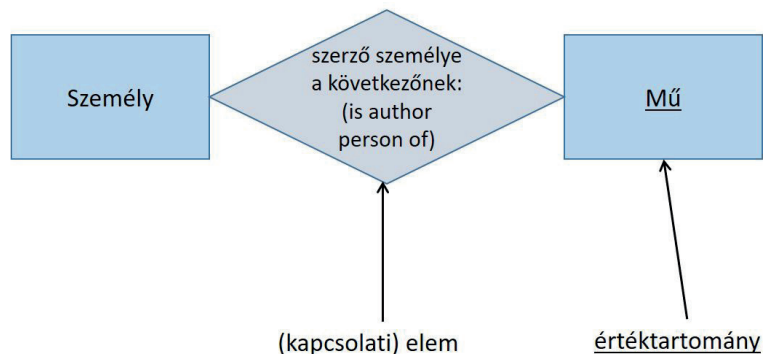
Amint látjuk, a modellben a 'megnevezése' kapcsolati elem az egyike azoknak, amelyek esetén a *nomen* entitás jelöli ki az értéktartományt. A kapcsolat inverze ('megnevezi ezt:') esetében természetesen a *nomen* az érvényességi kör.

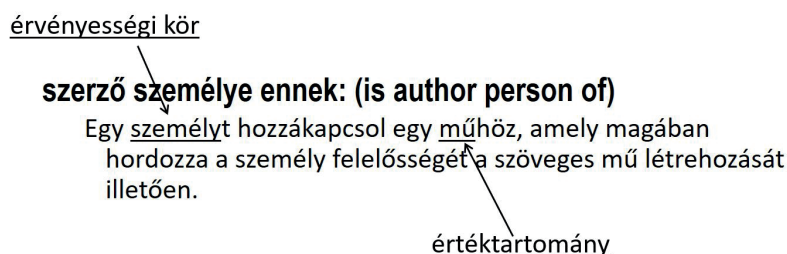
1. ábra Az érvényességi kör szerepe egy metaadatközlésben

Nézzük, milyen további kapcsolati elemek nevezik meg a noment érvényességi körként/értéktartományként! (2. táblázat).

A nomen ezek mellett fontos ismérvekkel jellemezhető, olyanokkal, mint a nyelv, írásrendszer, vagy esetleg a séma, amely az alapjául szolgál (3. táblázat).

2. ábra Az értéktartomány szerepe egy metaadatközlésben

3. ábra Elemdefiníció az RDA-ban

1. táblázat Érvényességi kör és értéktartomány az LRM-ben³

Azonosító	Érvényességi kör	Kapcsolat neve	Inverz kapcsolat	Értéktartomány	Számos-ság
LRM-R13	Res	megnevezése	megnevezi ezt:	Nomen	1-T
	Meghatározás	Ez a kapcsolat összeköt egy entitást egy jellel vagy jelek és szimbólumok kombinációjával, amelyen keresztül az entitás egy adott sémán vagy szövegösszefüggésen belül hivatkozható			

2. táblázat Nomenre vonatkozó kapcsolati elemek az LRM-ben

Azonosító	Érvényességi kör	Kapcsolat neve	Inverz kapcsolat	Értéktartomány	Számosság
LRM-R14	Ágens	kiutalta ezt:	kiutalásra került általa:	Nomen	1-T
	Meghatározás	Ez a kapcsolat összeköt egy ágenszt egy bizonyos nomennel, amelyet ez az ágens utalt ki			
LRM-R15	Nomen	megfelelője	megfelelője	Nomen	T-T
	Meghatározás	Ez az a kapcsolat, ami két nomen köt össze, amelyek ugyanazon res megnevezései			
LRM-R16	Nomen	része	része ennek:	Nomen	T-T
	Meghatározás	A kapcsolat azt jelzi, hogy egy nomen szerkesztéséhez egy másik nomen összetevőként használtak fel			
LRM-R17	Nomen	ebből származik:	származéka	Nomen	T-1
	Meghatározás	A kapcsolat azt jelzi, hogy egy nomen alapul szolgált egy másik nomen létrehozásához, és mindkettő ugyanazt a rest jelöli			

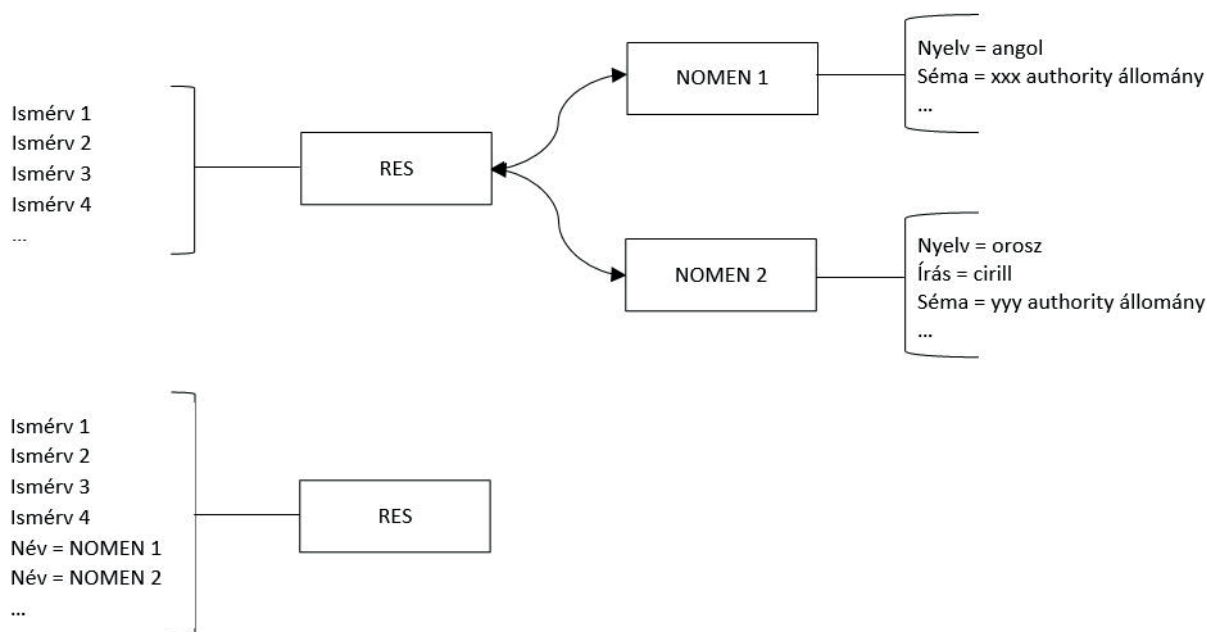
3. táblázat Nomenhez tartozó ismérvek az LRM-ben

Azonosító	Entitás	Ismérv	Meghatározás
LRM-E9-A1	NOMEN	Kategória	Egy típus, amelyhez a <i>nomen</i> tartozik
LRM-E9-A2	NOMEN	Nomen karakterlánc	Jelek kombinációja, amely egy entitáshoz kapcsolódó megnevezést alkot a <i>nomenen</i> keresztül
LRM-E9-A3	NOMEN	Séma	A séma, amin a <i>nomen</i> alapul
LRM-E9-A4	NOMEN	Célközönség	Használók csoportja, amely számára a <i>nomen</i> megfelelő vagy előnyben részesített
LRM-E9-A5	NOMEN	Használati környezet	Információ a szövegösszefüggésről, amelyben az ágens a <i>noment</i> használja, és amelyen keresztül az ágensre utal
LRM-E9-A6	NOMEN	Hivatkozási forrás	Forrás, amely igazolja a <i>nomen</i> használatát
LRM-E9-A7	NOMEN	Nyelv	A nyelv, amelyiken a <i>nomen</i> érvényesül
LRM-E9-A8	NOMEN	Írásrendszer	Az írásrendszer, amelyiken a <i>nomen</i> lejegyzésre kerül
LRM-E9-A9	NOMEN	Átírás	A szabály, rendszer vagy szabvány, amelyet egy <i>nomen</i> létrehozásához használunk, ami egy másik, eltérő írással lejegyzett, különálló <i>nomen</i> alapján származtatható

Fontos kiemelni ezek közül a 'nomen karakterlánc' ismérvet: abban az esetben, ha az IFLA szakemberei nem döntöttek volna a *nomen* entitás használata mellett, ennek az ismérvnek az értéke lehetne az, amely a további entításokhoz kapcsolódó 'megnevezése' elem értékéül szolgálna. Erről a szöveges értékről, literálról azonban nem állna módunkban elmondani semmit: milyen forrásból (authority adatbázisból, tárgyszórendszerből stb.) vesszük ('séma'), milyen nyelven, milyen írásrendszerben, milyen átírási szabványt követve stb.

Hasonlóképp nem tudnánk rögzíteni a megnevezés kapcsolatait: időbeli érvényességét (egy időtartam entitáshoz való kapcsolat definiálásával), más *nomen*hez való viszonyát (eredetét, rész-egész kapcsolatát stb.). **Az authority control megvalósításához elengedhetetlen tehát, hogy a megnevezésről magáról állításokat tudjunk tenni, ebből kifolyólag szükséges, hogy entitásként definiáljuk azt.**

Maga az LRM épp a *nomen* példáján keresztül illusztrálja, hogy az eltérő modellek alkalmazása milyen következményekkel járhat (4. ábra).

4. ábra Alternatív entitás-kapcsolati modellek nomenekhez⁴

Mint látjuk, az első esetben a res-hez különálló entitások kapcsolódnak, amelyekhez így módunkban áll eltérő ismérvtételeket rendelni. Abban a modellben, amelyik a *nomen* a *res* entitás ismérveként kezeli, a nevek maguk is ismérvek, így nem lehetnek ismérvek, valamint – nyilvánvalóan – nem létesíthetők kapcsolatok a fogalmak és a modell bármely más entitása között.

2. A nomen és az authority

A könyvtári feldolgozó munka jelenlegi szabályozásában a MSZ 3440-es szabvány család az a terület, amelyben a *nomen* kapcsolatos elképzelések a hozzáférési pontok (besorolási adatok) tekintetében leginkább testet ölthetnek. A bibliográfiai és authority adatok dichotómiájára épülő kurrens könyvtári rendszerkörnyezetben az authority adatok elegyítik az elnevezések (*nomenek*) és az általuk hivatkozott entitás-előfordulások adatait, hasonlóképpen, ahogy a bibliográfiai rekordokban keverednek a magentitások (mű, kifejezési forma, megjelenési forma, példány) leíró elemei. Szükség lehet tehát a továbbiakban, a jövő rendszereiben arra, hogy a dolgok (*res*) és elnevezésük (*nomen*) jelenleg egybemosódó leírásait szétválasszuk. MARC 21 környezetben ez például új tartalomjelölők bevezetését jelenti az elnevezések (nevek és azonosítók), illetve az általuk azonosított entitáspéldányok leírásainak különválasztására. A nevek és a nevekhez tartozó azonosítók, a hozzájuk kapcsolódó ismérvekkel egyetemben tehát külön egyedi azonosítókkal (IRI-kkel) ellátott authority rekordokban kerülnek rögzítésre. Ismérvként rögzíthető a provenienciájuk is, vagyis, hogy például mely karakterlánc-kódolási sémából származnak.

Megjegyzendő, hogy az RDA új kiadása által bevezetett egyéb entitások, mint az *időtartam* vagy a *hely* előfordulásainak leírásai könnyebben leképezhetők MARC 21 formátumúra: authority szintű leírás esetén számolhatunk a megfelelő, azaz a kronológiai fogalmak esetén az X48, földrajzi helyek esetében pedig az X52 tartalomjelölő csoportokkal. A *nomen* azonban, ahogy arra többen felhívják⁵ a figyelmet, megbonthatja a MARC 21-alapú authority rekordok eddigi struktúráját, így végső soron kétséges, hogy megvalósítható-e az entitás MARC-alapú leképezése.

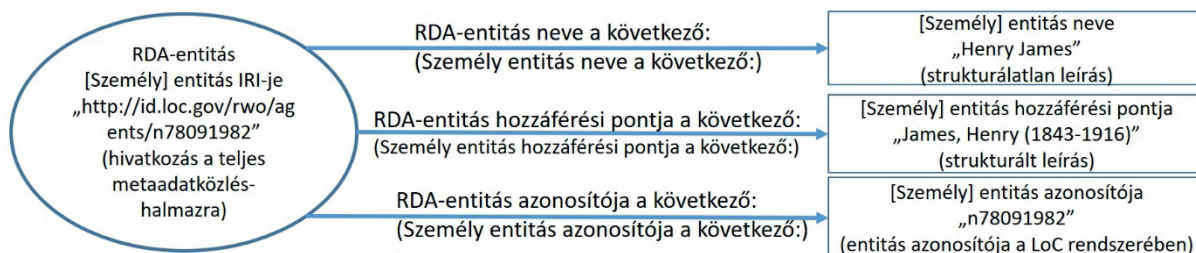
3. A nomen és az IRI (Internationalized Resource Identifier)

A szemantikus web világában, mint tudjuk, a valós világbeli objektumokról teszünk állításokat. Utóbbiak a tárgyalási univerzum fizikai vagy fogalmi dolgainak elvont osztályait alkotó entitások egyes példányai, előfordulásai, de az RDA fogalomtára szerint valós világbeli objektumnak tekintjük az egyes szótárkódolási sémából származó kifejezéseket is. Az entitás-előfordulásokra, valamint az entitás-előfordulásokat jellemző adatokra (ismérvek) és az entitás-előfordulásokat összekötő tulajdonságokra (kapcsolatok) úgynevezett IRI-ken (nemzetköziesített forrásazonosítók) keresztül hivatkozunk.

Az IRI-k nem elnevezések, amennyiben nem tekinthetők az LRM szerinti *nomen* entitás (LRM-E9) egyes előfordulásainak. Minden valós világbeli objektumnak (pl. személynek, helynek, fogalomnak stb.) és az objektumok valamennyi ismérvének, valamint kapcsolati elemének van megnevezése, *nomene*. A *nomen* definíciója a modellben: „Képzettársítás egy entitás és egy rávonatkozó elnevezés között”. Az IRI ezzel szemben nem más, mint a *nomenre* vonatkozó hivatkozás (RDF-állítás) rögzítésének egyik módja – tisztán funkcionális: egy technikai azonosító, amelyet az RDF-alapú közléseinkben alkalmazunk ~~voltaképp~~ a teljes vonatkozó metaadatközlés-halmazra való hivatkozás céljából, a teljes metaadatközlés-halmaz megnevezése helyett. Amennyiben az IRI elnevezés volna, olyan jellegű (tautologikus, önhivatkozó) állításokat tehetnénk, mint „az IRI elnevezése IRI”.

Az 5. ábra az adatrögzítés négy módja (nem strukturált, strukturált, azonosítóalapú, IRI) és a megnevezéstípusok közötti összefüggést illusztrálja. Jól látható az IRI különállása a modellben, hiszen az RDA az IRI-t nem *nomen*-karakterláncként kezeli, hanem a valódi világban létező 'dolog' helyettesítőjeként, amit arra lehet használni, hogy egy linkeltadat-közlés típusú metaadatközlést hozzon létre egy *nomen*-karakterláncról, amelynek értéke RDF literál.

A szemantikus web nyelvén azonban az „adott személyentitás-előfordulás neve 'Kovács Béla'” közlésünk kifejezéséhez szükség van a 'Kovács Béla' karakterlánc gépi értelmeztetésére a Személy és a *Nomen* entitás összekapcsolásával, amelyhez

5. ábra A nomen három eleme és az elemek rögzítésének négy módja az RDA-ban

a Személy entitás *megnevezése a következő* kapcsolati elemét használjuk fel, ami kapcsolatot teremt a Nomen entitás *nomen-karakterlánca a következő* ismérvi elemével, amelynek jellemzője, hogy olyan jelek kombinációja, amely egy entitáshoz (jelen esetben egy személyhez) tartozó megnevezést képez. Enélkül a 'Kovács Béla' a gép számára értelmezhetetlen karaktersor.

A 6. ábrán az RDF-állítás, amelyben a két entitás közötti kapcsolati elem (megnevezése) és az ismérvi (nomen-karakterlánca) rögzítése IRI-vel történt: A Személy entitás előfordulásának *van megnevezése*, ami egy Nomen entitás olyan ismérve, ami a következő *nomen-karakterlánccal* fejezhető ki: 'Kovács Béla'.

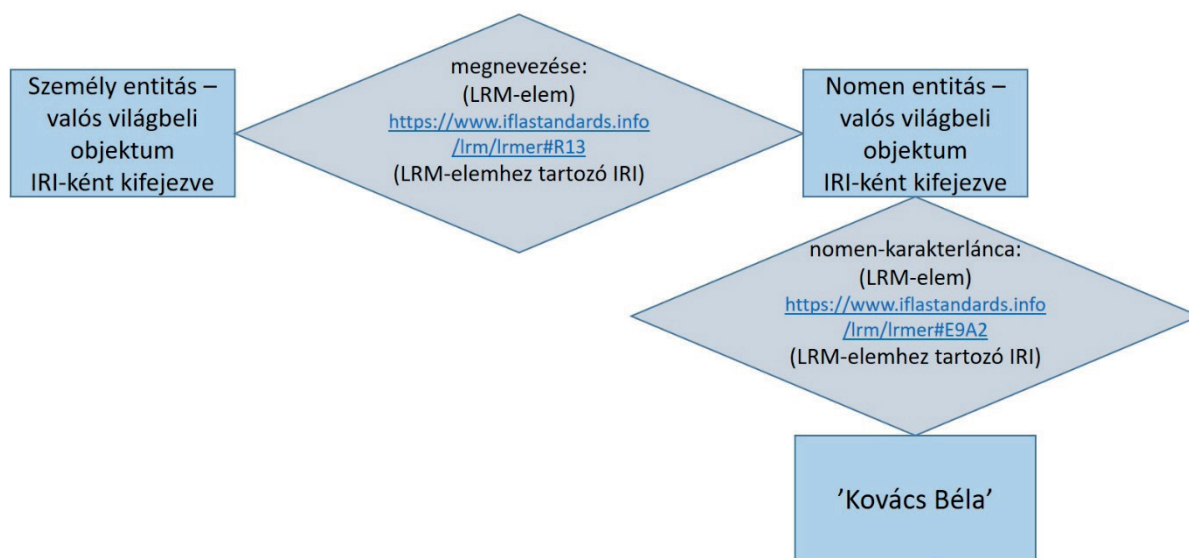
Egészítsük ki az állításainkat egy további közléssel a születési helyre vonatkozóan, ezúttal az RDA elemkészletére építve. Láthatjuk, hogy a nomen hogyan kapcsolható egyéb entításokhoz (pl. helyhez) (7. ábra).

Mind a helyentitás-előforduláshoz, mind a kapcsolódó nomenentitás-előforduláshoz további ismér-

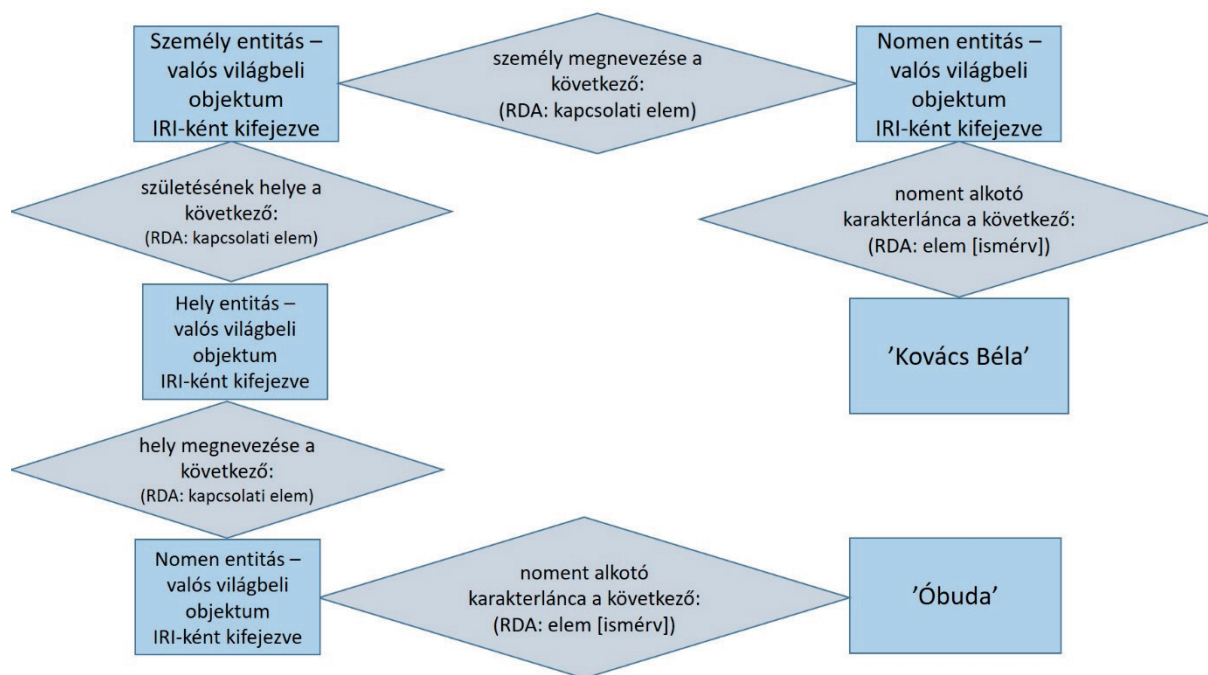
veket, relációkat fűzhetünk. Utóbbi esetben az RDA nomen entításra vonatkozó (mintegy 164 elemet tartalmazó) elemkészletéből többek között a következők között válogathatunk (4. táblázat).

A szemantikus web világa tehát a valódi világ tárgyaira is kiterjed, vagyis az úgynevezett *nem információs források* is a részét képezik. Ezzel meghaladja a Web 2.0-t is, amely a weben található objektumokra úgy tekint, mint információforrásokra. A szemantikus web által az információforrások (szöveges fájlok, képfájlok, audiovizuális források) és a nem információforrások (helyek, emberek, elvont fogalmak, kapcsolatok) összekapcsolódhatnak, hivatkozhatnak egymásra.

Érdekes ezen a ponton egy rövid kitérőt tenni legalább egy ábra erejéig, hogy megmutassuk, miként kapcsolódhatnak a – fizikai tárgyakat és fogalmakat egyként magukban foglaló – *valós világ objektumai* (Real World Object, RWO) egyéb adatokhoz, például a róluk készült leírásokhoz, melyeket – jellemzően – authority rekordok tartalmaznak (8. ábra).

6. ábra Természetes nyelvi jelölő (név) kapcsolása személyentitás-előforduláshoz

7. ábra Természetes nyelvi jelölő (név) kapcsolása személyentitás-előforduláshoz és a személyentitás-előforduláshoz kapcsolódó helyentitás-előforduláshoz

4. táblázat Nomenhez tartozó elemek az RDA-ban

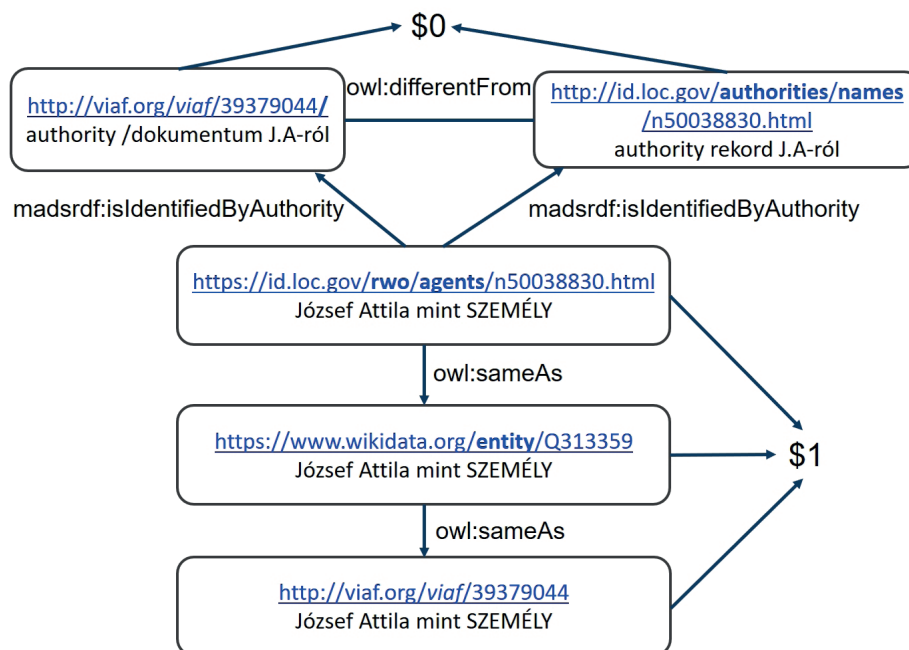
magyar nyelvű címke, ami azt fejezi ki, hogy mi minden lehet egy nomen mint ismérv vagy kapcsolati elem megnevezése	angol nyelvű címke	definíció az RDA Regiszterben	a nomen ismérvének és kapcsolati elemének tömör URI-ja
rövidített címe a következőnek:	is abbreviated title of	Egy noment hozzákapcsol egy olyan megjelenési formához, amelynek van egy megjelenésforma-címe, amelyet indexelés vagy azonosítás céljából rövidítettek	rdan:P80057
hozzáférési pont a következő helyhez:	is access point for place of	Egy noment hozzákapcsol egy helyhez, amelynek természetes nyelvű megnevezése egy szótárkódolási sémából származik, vagy egy karakterlánc-kódolási séma használatával szerkesztett.	rdan:P80025
megnevezése a következő személynek:	is appellation of person of	Egy noment hozzákapcsol egy személyhez, akire egy adott sémában vagy kontextusban használt nomen hivatkozik.	rdan:P80032
hozzárendelve a következő testülettől:	is assigned by corporate body	Egy noment hozzákapcsol egy testülethez, amely hozzárendeli a noment egy entitáshoz	rdan:P80075
használati környezete a következő:	has context of use	Egy noment hozzákapcsol egy körülményhez vagy szituációhoz, amelyben egy RDA entitás megnevezését használják.	rdan:P80067
származéka a következő:	has derivation	Egy noment hozzákapcsol egy nomenhez, amely egy másik nomenen alapul.	rdan:P80060
egyenértékű a következővel:	is equivalent to	Egy noment hozzákapcsol egy nomenhez, amelynek a megnevezése ugyanaz, mint egy másik nomené.	rdan:P80113
megjelenésforma-azonosítója a következőnek:	is identifier for manifestation of	Egy noment hozzákapcsol egy megjelenési formához, amelynek van olyan megjelenésforma-megnevezése, amely egy szótárkódolási sémából származó hivatkozási kód.	rdan:P80048

A 4. táblázat folytatása

magyar nyelvű címke, ami azt fejezi ki, hogy mi minden lehet egy nomen ismérv vagy kapcsolati elem megnevezése	angol nyelvű címke	definíció az RDA Regiszterben	a nomen ismérvének és kapcsolati elemének tömör URI-ja
személy-azonosítója a következőnek:	is identifier for person of	Egy nomen hozzákapcsol egy személyhez, akinek van olyan személy-megnevezése, amely egy szó-tárkódolási sémából származó hivatkozási kód.	rdan:P80037
kulcscíme a következőnek:	is key title of	Egy nomen hozzákapcsol egy műhöz, amelynek van egy olyan műhöz tartozó címe, amelyet egy ISSN regisztrációs ügynökség jegyez.	rdan:P80072
nomen nyelve a következő:	has language of nomen	Egy nomen hozzákapcsol egy megnevezés nyelvéhez.	rdan:P80066
helyneve a következőnek:	is name of place of	Egy nomen hozzákapcsol egy helyhez, amelynek van hely-megnevezése természetes nyelven és közbeszédben használt kifejezéssel.	rdan:P80051
közreadó-neve a következőnek:	is name of publisher of	Egy nomen hozzákapcsol egy közzétett megjelenési formához, amelyhez tartozik egy olyan ágensnek a neve, aki/amely felelős annak kiadványáért.	rdan:P80118
időtartam-neve a következőnek:	is name of timespan of	Egy nomen hozzákapcsol egy időtartamhoz, amelynek van időtartam-megnevezése természetes nyelven és közbeszédben használt kifejezéssel.	rdan:P80044
nomen alkotó karakterlánc a következő:	has nomen string	Egy nomen hozzákapcsolódik jelek kombinációjához, amely így egy entitással társított megnevezést formál.	rdan:P80068
rész-nomenje a következő:	has part nomen	Egy nomen hozzákapcsol egy nomenhez, amely egy másik nomen alkotórésze.	rdan:P80058
előnyben részesített címe a következő műnek:	is preferred title of work of	Egy nomen hozzákapcsol egy műhöz, amelynek van egy olyan műhöz tartozó címe, amelyet egy bizonyos alkalmazásban vagy kontextusban előnyben részesítenek.	rdan:P80109
nomen sémája a következő:	has scheme of nomen	Egy nomen hozzákapcsol egy sémához, amelyben egy megnevezés testet ölt.	rdan:P80069
nomen írásrendszere a következő:	has script of nomen	Egy nomen hozzákapcsol egy karakter- vagy szimbólum-készlethez, amellyel egy megnevezést megformáznak.	rdan:P80070
főcíme a következőnek:	is title proper of	Egy nomen hozzákapcsol egy megjelenési formához, amelynek van egy megjelenésiforma-címe, amelyet egy bizonyos alkalmazásban vagy kontextusban előnyben részesítenek.	rdan:P80063
sorozati címe a következőnek:	is title of series of	Egy nomen hozzákapcsol egy megjelenési formához, amelynek van egy olyan címe, amely azonosítja azt a sorozatot, amelyhez a megjelenési forma tartozik.	rdan:P80125
párhuzamos neve a következő közreadónak:	is parallel name of publisher of	Egy nomen hozzákapcsol egy megjelenési formához, amelyhez tartozik egy közreadó neve más nyelven vagy írásrendszerben.	rdan:P80130
ujjlenyomata a következőnek:	is fingerprint of	Egy nomen hozzákapcsol egy megjelenési formához, amelynek van egy olyan megjelenésiforma-azonosítója, amely a megjelenési forma meghatározott helyeiről származó karakterek csoportjából áll, kombinálva a közzététel dátumával vagy más elemmel.	rdan:P80138

A 4. táblázat folytatása

magyar nyelvű címke, ami azt fejezi ki, hogy mi minden lehet egy nomen mint ismérv vagy kapcsolati elem megnevezése	angol nyelvű címke	definíció az RDA Regiszterben	a nomen ismérvének és kapcsolati elemének tömör URI-ja
hivatkozási forrása a következő:	has reference source	Egy noment hozzákapcsol egy forráshoz, amelyben bizonyíték van egy nomen használatára.	rdan:P80139
névvariánsa a következő családnak:	is variant name of family of	Egy noment hozzákapcsol egy családnak, amelynek van egy olyan testületneve, amelyet egy bizonyos alkalmazásban vagy kontextusban nem részesítenek előnyben.	rdan:P80148
névvariánsa a következő személynek:	is variant name of person of	Egy noment hozzákapcsol egy személyhez, akinek van egy olyan személyneve, amelyet egy bizonyos alkalmazásban vagy kontextusban nem részesítenek előnyben.	rdan:P80149
kiadási száma a következő zenei lejegyzésnek:	is plate number for notated music of	Egy noment hozzákapcsol egy zenei lejegyzés kifejezési formájának olyan megjelenési formájához, amelynek olyan megjelenésforma-azonosítója van, amely eltér a lejegyzett zenének a kiadó által adott lemezszámától.	rdan:P80156
alternatív identitása a következő személynek:	is plate number for notated music of	Egy noment hozzákapcsol egy személyhez, akinek van egy olyan személy-megnevezése, amely egy álnév vagy más feltételezett identitás	rdan:P80157
személy valódi identitása a következőnek:	is real identity of person of	Egy noment hozzákapcsol egy személyhez, akinek van egy olyan megnevezése a személy számára, amely az ő valódi identitása.	rdan:P80158
hozzáférési pont a következő RDA entitás számára:	is access point for RDA entity of	Egy noment hozzákapcsol egy RDA-entitáshoz, amelynek van egy olyan természetes nyelvű megnevezése, amely egy szótárkódolási sémából származik, vagy egy karakterlánc-kódolási séma használatával szerkesztett.	rdan:P80159
azonosító a következő RDA entitás számára:	is identifier for RDA entity of	Egy noment hozzákapcsol egy RDA-entitáshoz, amelynek van egy olyan RDA-entitás megnevezése, amely egy szótárkódolási sémából származó hivatkozási kód.	rdan:P80160
ISSN-je a következőnek:	is ISSN of	Egy noment hozzákapcsol egy olyan műhöz, amelynek van egy ISSN regisztrációs ügynökség által jegyzett azonosítója.	rdan:P80170
utóneve a következőnek:	is given name of	Egy noment hozzákapcsol egy olyan személyhez, aki születésekor kapott utónevét használja, vagy később vette fel, vagy a vezetékneve helyett használja.	rdan:P80175
vezetéknéve a következőnek:	is surname of	Egy noment hozzákapcsol egy olyan személyhez, aki családnévet használ.	rdan:P80176
teljesebb névformája a következőnek:	is fuller form of name of	Egy noment hozzákapcsol egy olyan személyhez, akinek van egy teljesebb névformája, vagy nevének egy részét egy kezdőbetű, rövidítés vagy rövidített, illetve más módosító forma reprezentálja.	rdan:P80177
nomen leírva ebben:	is nomen described in	Egy noment hozzákapcsol egy olyan műhöz, amely leírja a nomen.	rdan:P80178

8. ábra Valós világ objektumai (RWO) és kapcsolódó leírások a MARC 21 \$1 és \$0 almezőiben

Az adatok összekapcsolására használt RDF-tulajdonságok eltérő szótárakból/ontológiákból származnak (OWL Web Ontology Language; MADS/RDF: Metadata Authority Description Schema in RDF).

A MARC 21 két \$0 almezője egy-egy authority rekord egy-egy URI-ját tartalmazza *József Attila*-val kapcsolatban. Az OWL-közlés révén azt állítjuk, hogy a két rekord különbözik egymástól, hiszen más-más forrásból származnak, valamint – authority rekordként – nemcsak József Attilával kapcsolatos életrajzi információkat rögzítenek: a VIAF-URI fájlok egész gyűjteményét kínálja, míg a kongresszusi könyvtár authority rekordja magával a rekorddal kapcsolatos információkat (változások, más formátumok, linkek más koncepciókhoz stb.) is közöl. Annak ellenére, hogy e két rekord tartalmazza József Attila mint Személyentitás-előfordulás néhány adatát, a szemantikus web megköveteli, hogy a költőre személyként, a valós világ objektumaként is külön utalni tudjunk. (Ebben az esetben, az entitás személyként való azonosításakor jöhet kapóra a FOAF⁶ szótára.)

Az ábrán három *Személy* entításra utaló URI-t látunk, amelyek ugyanazt az entitáspéldányt takarják, erre utal az őket összekapcsoló `owl:sameAs` elem. Azt is látjuk, hogy a valós világbeli objektumok (József Attila mint a *Személy* entitás egy előfordulása) URI-jai MARC 21-ben a „\$1 Valós világ-

beli objektumot azonosító URI” almezőbe kerülnek, míg a költőről szóló leírások authority rekordjainak URI-jai a „\$0 Authority rekord azonosító száma” almezőbe:

100 1# \$a József Attila \$d 1905-1937 \$0 <http://id.loc.gov/authorities/names/n50038830.html> \$1 <http://viaf.org/viaf/39379044>

A személyentitás-előfordulást azonosító URI összekapcsolja az ugyanarra az entitás-előfordulásra vonatkozó authority rekordokat. Érdeemes az ábrán megfigyelnünk, hogy míg a Kongresszusi Könyvtár névterei egyértelmű eligazítást adnak arról, hogy mely azonosító mihez tartozik, jelesül az egyik esetben egy név-authority rekordról van szó (*authorities/names*), a másikban pedig a valós világ egy ágens típusú objektumáról (*rwo/agents*), addig a közölt VIAF URI-k látszólag ugyanazok, valójában azonban a törtvonallal (*slash*) végződő azonosító egy authority rekordra hivatkozik, a törtvonal nélküli pedig egy Személy-típusú entitás-előfordulásra.

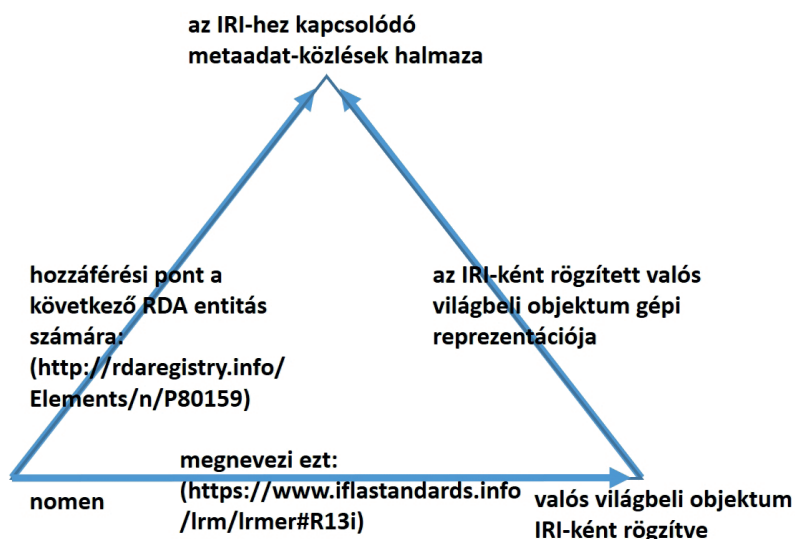
A valós világbeli objektumok „beemelése a történetbe” egy kicsit talán bonyolítja a nomen mibenlétének megértését, hiszen azt gondolnánk, hogy az IRI, csakúgy, mint bármely más azonosító, megfelel az LRM-féle nomen-definíciónak: „Képzettársítás egy entitás és egy rávonatkozó elnevezés között”. Ezért is hangsúlyozzuk az IRI tisztán funkcionális voltát, vagyis hogy tekintsünk rá

úgy, mint az entitáshoz tartozó teljes metaadatközlés-halmaz, asszociációs mező hivatkozási pontjára a szemantikus web elvárásai szerint formalizált közlések megfogalmazásakor.

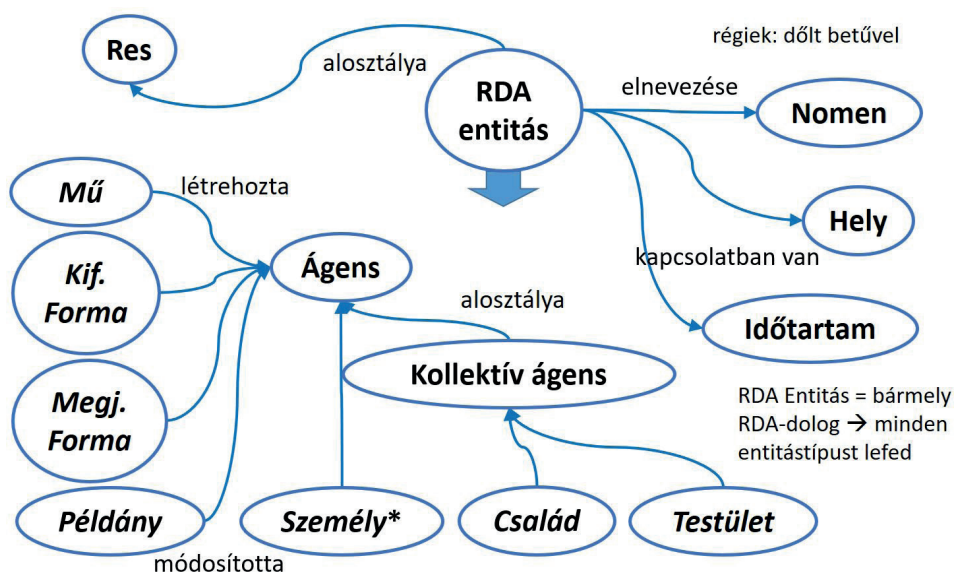
Összefoglalólag erről a kérdésről azt mondhatnánk, hogy az IRI tehát nem elnevezés, de az RDF-nyelven kifejeződő világban a valós világbeli objektumokat reprezentálja (helyettesíti), vagy, más megközelítésben, az IRI a kapcsolódó metaadatközlés-halmazzal voltaképp egy valós világbeli objektum „agyi reprezentációjának” gépi megvalósulása, ennek egy hozzáférési pontja már nyilvánvalóan lehet egy természetes nyelvi jelölő, pl. név ('Kovács Béla'). Az Ogden és Richards-féle szemantikai háromszöget továbbgondolva (9. ábra):

4. A nomen gyakorlati alkalmazása a RIMMF4 rendszerben

Az RDA/LRM-alapú katalogizálás demonstrálására fejlesztett RIMMF4 alkalmazása segít annak megértésében, hogy hogyan is néz ki majd a könyvtári feldolgozó munka az RDA implementálását követően. Az RDA LRM-nek való megfeleltetését célzó projekt eredményeként a korábbi entitáskészlet a következőkben változott az előző RDA-kiadáshoz képest: a korábbiak közül megmaradtak: mű, kifejezési forma, megjelenési forma, példány, személy, utóbbi az LRM szerint csak természetes személy lehet; új entitások: ágens, kollektív ágens, nomen, hely, időtartam, valamint RDA-entitás, amely az LRM-féres (dolog) szuperentitás alosztálya (10. ábra).

9. ábra A valós világ gépi reprezentálásának szemantikai háromszöge

10. ábra Entítások az RDA-ban

A *nomen* használata nyújtotta lehetőségeket példázandó, az alábbiakban egy két eltérő címmel, eltérő magyar nyelvű fordításban megjelent – eredetileg – angol nyelvű mű leírása nyomán elkészített metaadatleírás-halmaz-készletből szemezgünk, külön hangsúlyt fektetve a *nomen* leírások bemutatására. Fontos, hogy a *nomen* entitás alkalmazásában rejlő potenciál bemutatása a cél, nem a jövő könyvtárosa felé irányuló elvárások felvázolása. Hogy az információforrások feltárása a jövőben milyen mélységben történik, ebből mit vállal a könyvtáros, és mi hárul belőle a további érintetteknek (névtérkarbantartók, kutatók, digitális bölcsészek, végfelhasználók stb.), egyelőre nem tudni. Ami fontos, hogy a fejlesztendő rendszerek tervezésekor számoljunk ezekkel a lehetőségekkel.

A J. D. Salinger által írt *mű* (The catcher in the rye) *kifejezési formája* a Barna Imre által „Rozsban a fogó” címen jegyzett fordítás, amelynek *megjelenési formája* a 2015-ben az Európánál megjelent kiadás, amelynek egy *példánya* az OSZK-ban az MB 255.440 raktári jelzeten érhető el. Korábban Salinger műve „Zabhegyező” címen jelent meg Gyepes Judit fordításában.

A következőkben – a rekord szó használatát kerülő új RDA-terminológia szerint – *egy műre vonatkozó metaadatleírás-halmazt* látunk. Induljunk ki abból, hogy ez már létezik az adatbázisunkban. Ehhez kell elkészítenünk az egyes *kifejezési formákra* és *megjelenési formákra* vonatkozó metaadatleírás-halmazokat (11. ábra).

A mű leírásából látszik, hogy két *kifejezési formával* számolhatunk. Nézzük meg most a Barna Imre-féle fordításra vonatkozót (12. ábra).

A *kifejezési formához* a művön kívül egy *megjelenési forma* (a *Kifejezési forma megjelenési formája* entitáskapcsolat értéke) és egy *személy* entitás (a *Fordító személy* entitáskapcsolat értéke) kapcsolódik, illetve egy *nomen* (a *Kifejezési forma megnevezése* entitáskapcsolat értéke).

A *nomen*, ahogy fentebb utaltunk rá, főleg azokban az esetekben hasznos, amikor szeretnénk (ismérvekkkel, további entitáskapcsolatokkal) valamit elmondani egy nyelvi jelölővel (névvel, címmel stb.) kapcsolatban. A *kifejezési forma* megnevezését tartalmazó, személyünkhöz kapcsolódó *nomen* vonatkozásában egy elég részletes metaadatleírás-halmazt találunk (13. ábra).

A *megjegyzés a nomenről* mezőből kiderül a magyar nyelvű címadás problematikája. A problematikát kifejtő, idézett szöveg forrásához vezető hozzáférési pont a *nomen* kapcsolódó *megjelenési formája* entitáskapcsolat értékeként van feltüntetve (alulról felfelé a második sor).

Az eredeti címhez ugyancsak tartalmas leírást fűzhetünk (14. ábra).

Látjuk, a kapcsolatok között a Barna Imre címmagyarázataából ismert *Robert Burns*-vers is felbukkan.

A *nomen* kapcsolati fája a következő – összetett – képet mutatja (15. ábra).

RDA Mű			
	Elemcímke	Szöveg	TK LINK
	RIMMF azonosító	oszk110	rimmfv:R1060
	Műmegnevezés	The catcher in the rye	rdaw:P10329
	Műhöz tartozó kitüntetett cím	Catcher in the rye	rdaw:P10223
	Műhöz tartozó dátum	1951	rdaw:P10219
	Közzétételi terv	static plan	rdaw:P10365
	Műazonosító	VIAF ID: 198915525 (Work)	rdaw:P10002
	Szerző személy	Salinger, J.D. (Jerome David) 1919.01.01 2010.01.27 Writer	rdaw:P10436
	Műhöz tartozó autorizált hozzáférési pont	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951	rdaw:P10331
	Műhöz tartozó kifejezési forma	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 1964 Zabhegyező	rdaw:P10078
	Műhöz tartozó kifejezési forma	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 2015 Rozsban a fogó	rdaw:P10078

11. ábra Egy műre vonatkozó metaadatleírás-halmaz megjelenítése a RIMMF4-ben⁷

RDA Kifejezési forma			
Elemcímke	Szöveg	TK LINK	
RIMMF azonosító	oszk117	rimmfv:R1055	
Kifejezési forma megnevezése	Rozsban a fogó	rdae:P20311	
Tartalomtípus	Text	rdae:P20001	
Kifejezési forma nyelve	Hungarian	rdae:P20006	
Kifejezési forma időpontja	2015	rdae:P20214	
Kifejezési formához tartozó autorizált hozzáférési pont	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 2015 Rozsban a fogó	rdae:P20313	
Kifejezési forma megjelenési formája	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 2015 Rozsban a fogó Európa 2015	rdae:P20059	
Kifejezett mű	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951	rdae:P20231	
Fordító személy	Barna Imre 1951-	rdae:P20346	

12. ábra Kifejezési formára vonatkozó metaadatleírás-halmaz megjelenítése a RIMMF4-ben

RDA Nomen			
Elemcímke	Szöveg	TK LINK	
RIMMF azonosító	oszk118	rimmfv:R1144	
Nomen nyelve	Hungarian	rdan:P80066	
Noment alkotó karakterlánc	Rozsban a fogó	rdan:P80068	
Megjegyzés a nomenről	Barna Imre: "Ha megkeressük a 22. fejezetben azt a párbeszédet, amelyből a cím kibontakozik, a magyar fordításban valami nagyon nem stimmel... A lényeg, hogy a főszereplő nem egy „zabhegyező”, azaz naplopó, léhűtő és semmirekellő alak, amint azt a cím sugallja. A „catcher” a baseballban az a játékos, aki az ütő mögött áll, a fogó, aki a labdát elkapja, a „rye” pedig egy Burns-versre hajaz, amelyet minden angol anyanyelvű gyerek ismer... Ebből a két jelentésből gyúrták össze a címet, a történet pedig egy olyan srácról szól, akinek egyszer csak az a furcsa álma támad, hogy valamiféle szakadék szélén még épp idejében elkapja a rozsmезőn szaladgáló gyerekeket. Ehhez képest a „zabhegyező” egészen más asszociációkat nyit meg az olvasóban." (Novics János: A címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával, 2015)	rdan:P80071	
Megnevezése a következő kifejezési formának:	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 2015 Rozsban a fogó	rdan:P80038	
Nomen kapcsolódó megjelenési formája	Novics János Címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával 2015.03.13 Text Hungarian 2015 PORT.hu 2015 online resource	rdan:P80003	
Nomen kapcsolódó személye	Barna Imre 1951-	rdan:P80011	

13. ábra A személyhez kapcsolódó nomenre vonatkozó metaadatleírás-halmaz megjelenítése a RIMMF4-ben

RDA Nomen			
Elemcímke	Szöveg	TK LINK	
RIMMF azonosító	oszk123	rimmfv:R1144	
Nomen nyelve	English	rdan:P80066	
Noment alkotó karakterlánc	The catcher in the rye	rdan:P80068	
Megjegyzés a nomenről	Magyarra fordítása problematikus. Barna Imre megfogalmazásában: "A „catcher” a baseballban az a játékos, aki az ütő mögött áll, a fogó, aki a labdát elkapja, a „rye” pedig egy Burns-versre hajaz, amelyet minden angol anyanyelvű gyerek ismer."	rdan:P80071	
Nomen kapcsolódó megjelenési formája	Comin thro' the Rye By Robert Burns Poetry Foundation online resource	rdan:P80003	
Nomen kapcsolódó megjelenési formája	Novics János Címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával 2015.03.13 Text Hungarian 2015 PORT.hu 2015 online resource	rdan:P80003	
Nomen kapcsolódó nomenje	Zabhegyező	rdan:P80009	
Nomen kapcsolódó nomenje	Rozsban a fogó	rdan:P80009	
Megnevezése a következő műnek:	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951	rdan:P80045	

14. ábra Az eredeti címmel kapcsolatos nomenre vonatkozó metaadatleírás-halmaz megjelenítése a RIMMF4-be

RDA Entitás	Kapcsolat	Érték
Nomen	Nomen	The catcher in the rye
Mű	Megnevezése a köv. műnek:	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951
Kif. forma	Műhöz tartozó kif. forma	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 2015 Rozsban a fogó
Kif. forma	Műhöz tartozó kif. forma	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 1964 Zabhegyező
Nomen	Műmegnevezés	The catcher in the rye
Személy	Szerző személy	Salinger, J.D. (Jerome David) 1919.01.01 2010.01.27 Writer
Megj. forma	Nomenhez kapcsolódó megjelenési forma	Novics János Címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával 2015.03.13 Text Hungarian 2015 PORT.hu 2015 online resource
Kif. forma	Megjelentetett kifejezési forma	Novics János Címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával 2015.03.13 Text Hungarian 2015
Nomen	Megjelenési formával kapcsolatban álló nomen	Rozsban a fogó
Nomen	Megjelenési formával kapcsolatban álló nomen	The catcher in the rye
Megj. forma	Nomen kapcsolódó megj. formája	Comin thro' the Rye By Robert Burns Poetry Foundation online resource
Kif. forma	Megjelentetett kifejezési forma	Burns, Robert 1759 1796 Comin thro' the Rye poem Text English
Nomen	Megj. formával kapcsolatban álló nomen	The catcher in the rye
Nomen	Nomen kapcsolódó nomenje	Zabhegyező
Kif. forma	Kifejezési forma címe	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 1964 Zabhegyező
Nomen	Nomen kapcsolódó nomenje	Rozsban a fogó
Nomen	Nomen kapcsolódó nomenje	The catcher in the rye
Személy	Nomen kapcsolódó ágense	Gyepes Judit 1937-
Nomen	Nomen kapcsolódó nomenje	Rozsban a fogó
Megj. forma	Nomen kapcsolódó megjelenési formája	Novics János Címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával 2015.03.13 Text Hungarian 2015 PORT.hu 2015 online resource
Nomen	Nomen kapcsolódó nomenje	Zabhegyező
Nomen	Nomen kapcsolódó nomenje	The catcher in the rye
Személy	Nomen kapcsolódó személye	Barna Imre 1951-

15. ábra A nomen kapcsolati fájának megjelenítése a RIMMF4-ben

A *nomenre* vonatkozó triplethalmazt a RIMMF4 segítségével konvertálhatjuk az RDF turtle serializációja szerint. Ez a formátum az egyszeri halandó számára is könnyű értelmezést kínál.

Az elején felsorolt prefixum-deklarációkból kitűnik, hogy a leíráshalmaz három RDA-szótárat is használ, ezekből kettő elemkészlet (*rdac* és *rdan* prefixumokkal jelölt), egy pedig az adatrögzítési módokra vonatkozó szótárkódolási séma (<http://rdaregistry.info/termList/RDAREcordingMethods/>). Az egyes RDA-elemek és -értékek megtalálhatók

– magyar nyelven is – az RDA Regiszterben, amely egyébként az RDA-Entitásokat, -elemeket, valamint az RDA-elemkészletek és -értékszótárak kontrollált terminológiáit reprezentáló kapcsoltadat-szótárakat tartalmazza RDF-ben (16. ábra).

Az RDA-osztályok szótára (RDA Classes: *rdac*) tartalmazza az RDA entitások RDF szerinti deklarációját, innen származik a leíráshalmaznak a *nomen* entitáshoz tartozóként való definiálása (*rdac:C10012*), a további elemek az RDA Nomen elemkészletből jönnek (ezért az *rdan* prefixummal jelöltek) (17. ábra).

#	CURIE	Preferred label	Definition
#	rdapath:1001	"strukturálatlan leírás"	"A rögzítés egy módja, ami egy olyan emberi szemmel olvasható karakterlánc, amely egy entitás nem-kontrollált, teljes vagy részleges leírása, vagy egy nem-kontrollált kifejezés egy entitás egy aspektusának leírására."
#	rdapath:1002	"strukturált leírás"	"A rögzítés egy módja, ami egy olyan emberi szemmel olvasható karakterlánc, amely egy entitásnak egy szintaxison vagy karakterlánc-kódolási sémán alapuló teljes vagy részleges leírása, vagy egy kontrollált kifejezés egy entitás egy aspektusának leírására."
#	rdapath:1003	"azonosító"	"A rögzítés egy módja, ami egy olyan géppel olvasható karakterlánc, amelyet egy entitáshoz rendeltek hozzá, hogy az entitást elkülönítsék az adott helyi hálózati tartományon belül található további entitásoktól, vagy egy kontrollált szótárból származó jelölés, amelyet egy entitás egy aspektusához rendeltek hozzá."
#	rdapath:1004	"IRI"	"A rögzítés egy módja, ami egy olyan géppel olvasható karakterlánc, amelyet egy entitáshoz rendeltek hozzá, hogy az entitást elkülönítsék a további entitásoktól a szemantikus web és a nyílt kapcsolt adatok globális hálózati tartományán belül, vagy amelyet egy entitás egy aspektusához rendeltek hozzá hasonló célból."

16. ábra Az adatrögzítés módjaira vonatkozó szótárkódolási séma az RDA Regiszterben

RDA Registry		Elements	Values	Data	Tools	Releases	About	FAQ	Guide	Project	RDA Toolkit
#	rdac:C10001	"mű"		"Önálló szellemi vagy művészi alkotás, azaz a szellemi vagy művészi tartalom."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10002	"ágens"		"Egy személy, család vagy testület."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10003	"példány"		"Egy megjelenési forma egyetlen példánya vagy előfordulása."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10004	"személy"		"Egyedi emberi lény, aki él, vagy vélhetően létezett."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10002 ["agent" (en)]
#	rdac:C10005	"testület"		"Egy szervezet vagy személyek és/vagy szervezetek csoportja, amelyet egy adott névvel azonosítanak és amely egységként cselekszik vagy cselekedhet."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10011 ["collective agent" (en)]
#	rdac:C10006	"kifejezési forma"		"Egy mű szellemi vagy művészi megvalósulása alfanumerikus, zenei vagy koreográfiai lejegyzés, hang, kép, tárgy, mozgás stb. formájában, vagy ezen formák bármilyen kombinációjával."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10007	"megjelenési forma"		"Egy mű kifejezési formájának fizikai megtestesülése."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10008	"család"		"Két vagy több személy, akik kapcsolatban állnak születés, házasság, örökbefogadás, élettársi kapcsolat vagy hasonló jogi státusz révén, vagy egyéb módon családként jelennek meg."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10011 ["collective agent" (en)]
#	rdac:C10009	"hely"		"A tér egy adott kiterjedése."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10010	"időtartam"		"Időbeli kiterjedés, aminek van kezdete, vége és hossza."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10011	"kollektív ágens"		"Személyek csoportosulása vagy szervezete, amely saját névvel rendelkezik és egy egységként képes cselekedni."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10002 ["agent" (en)]
#	rdac:C10012	"nomen"		"Egy megnevezés, amely egy RDA-entitásra utal."							http://rdaregistry.info/Elements/c/C10013 ["RDA entity" (en)]
#	rdac:C10013	"RDA entitás"		"A tárgyalási univerzum kulcsfogalmi objektumainak elvont osztálya, amely az RDA-metaadathasználók érdeklődésének középpontjában áll a forráskereső rendszerek használata során."							

17. ábra Részletek az RDA-osztályok szótárából az RDA Regiszterben

@prefix iso639-2: <<http://id.loc.gov/vocabulary/iso639-2/>> .

@prefix oszk118: <<http://rimmfdata.com/r/oszk118/>> .

@prefix rdac: <<http://rdaregistry.info/Element-c/>> .

@prefix rdan: <<http://rdaregistry.info/Element-n/>> .

@prefix rdarecordingmethods: <<http://rdaregistry.info/termList/RDARecordingMethods/>> .

@prefix rdf: <<http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>> .

@prefix rdfs: <<http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#>> .

@prefix rimmfm: <<http://rimmfdata.com/m/>> .

@prefix rimmfr: <<http://rimmfdata.com/r/>> .

@prefix rimmfv: <<http://rimmf.com/v/>> .

rimmfr:oszk118

a rdac:C10012 ;

rdfs:label „Rozsban a fogó” ;

rdfs:seeAlso rimmfm:oszk118 ;

rimmfv:R1144 „oszk118” ;

rdan:P80066 iso639-2:hun ;

rdan:P80068 „Rozsban a fogó” ;

rdan:P80071 „Barna Imre: \”Ha megkeressük

a 22. fejezetben azt a párbeszédet, amelyből a cím kibontakozik, a magyar fordításban valami nagyon nem stimmel... A lényeg, hogy a főszereplő nem egy ,zabhegyező\u201D, azaz naplopó, léhűtő és semmirekellő alak, amint azt a cím sugallja. A ,catcher’ a baseballban az a játékos, aki az ütő mögött áll, a fogó, aki a labdát elkapja, a ,rye\u201D pedig egy Burns-versre hajaz, amelyet minden angol anyanyelvű gyerek ismer... Ebből a két jelentésből gy\ u00FArták össze a címet, a történet pedig egy olyan srácról szól, akinek egyszer csak az a furcsa álma támad, hogy valamiféle szakadék szélén még épp idejében elkapja a rozsmezőn szaladgáló gyerekeket. Ehhez képest a ,zabhegyező\u201D egészen más asszociációkat nyit meg az olvasóban.\” (Novics János: A címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával, 2015)” ;

rdan:P80003 rimmfr:oszk120 ;

rdan:P80011 rimmfr:oszk119 ;

rdan:P80009 rimmfr:oszk123 ;

rdan:P80009 rimmfr:oszk114 .

oszk118:67 rdfs:label „Hungarian” .	rimmfv:R8014 „TMQ.01.work template_Basic elements.nt” ; rimmfv:R8016 „2” ;
oszk118:81 rimmfv:R8024 rdarecordingmethods:1001 .	rimmfv:R8018 „file:///c:/users/dancs.szabolcs/documents/rimmf4/data/oszk118.nt” ; rimmfv:R8019 „2020-03-12T12:15:35”^^<http://www.w3.org/2001/XMLSchema#dateTime> ; rimmfv:R8021 „Nomen string (rdan:P80068)” ; rimmfv:R8026 „3.3.0” ; rimmfv:R8027 „4” ; rimmfv:R8030 rimmfr:oszk118 ;
oszk118:23 rdfs:label „Novics János Címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával 2015.03.13 Text Hungarian 2015 PORT.hu 2015 online resource” .	rdfs:comment „This is an “01” template (automatically generated from the current element set)” ; rimmfv:R8035 „Rozsban a fogó” .
oszk118:12 rdfs:label „Barna Imre 1951-” .	
oszk118:21 rdfs:label „The catcher in the rye” .	
oszk118:22 rdfs:label „Zabhegyező” .	
rimmfm:oszk118 a rimmfv:R8007 ; rimmfv:R8011 „191216” ; rimmfv:R8012 „2020-03-04T13:31:15”^^<http://www.w3.org/2001/XMLSchema#dateTime> ; rimmfv:R8013 „oszk118” ;	

A RIMMF4 egy egyszerű OPAC-nézetet is kínál (18. ábra).

Zárszó

A könyvtárak a kezdetektől a tudás hatékony szervezésére törekednek, amihez mindenekelőtt arra van szükség, hogy megtalálják a dolgok, ha úgy tetszik: entitások megfelelő neveit, „címkéit”. A számítógépes technológia a normalizált természetes nyelvi jelölők helyett magával hozta az egyedi azonosítás lehetőségét: a nemzetközi forrásazonosí-

<i>RDA Entity</i>	Nomen
<i>RIMMF identifier</i>	oszk118
<i>Language of nomen</i>	Hungarian
<i>Nomen string</i>	Rozsban a fogó
<i>Note on nomen</i>	Barna Imre: "Ha megkeressük a 22. fejezetben azt a párbeszédet, amelyből a cím kibontakozik, a magyar fordításban valami nagyon nem stimmel... A lényeg, hogy a főszereplő nem egy „zabhegyező”, azaz naplopó, léhűtő és semmirekellő alak, amint azt a cím sugallja. A „catcher” a baseballban az a játékos, aki az ütő mögött áll, a fogó, aki a labdát elkapja, a „rye” pedig egy Burns-versre hajaz, amelyet minden angol anyanyelvű gyerek ismer... Ebből a két jelentésből gyúrták össze a címet, a történet pedig egy olyan srácról szól, akinek egyszer csak az a furcsa álma támad, hogy valamiféle szakadék szélén még épp idejében elkapja a rozsmezőn szaladgáló gyerekeket. Ehhez képest a „zabhegyező” egészen más asszociációkat nyit meg az olvasóban." (Novics János: A címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával, 2015)
<i>Appellation of expression of</i>	Salinger, J.D. (Jerome David) Catcher in the rye 1951 Text Hungarian 2015 Rozsban a fogó
<i>Related manifestation of nomen</i>	Novics János Címadás volt a legnehezebb - Beszélgetés Barna Imrével, a Rozsban a fogó fordítójával 2015.03.13 Text Hungarian 2015 PORT.hu 2015 online resource
<i>Related person of nomen</i>	Barna Imre 1951-
<i>Related nomen of nomen</i>	The catcher in the rye
<i>Related nomen of nomen</i>	Zabhegyező

18. ábra OPAC-nézet a RIMMF4-ben

tók, az IRI-k azonban nem funkcionálnak jelként, azoknak az állításoknak az összessége helyett állnak, amelyek hivatkozásként magukban foglalják őket – a valós világ egy-egy objektumának számítógépes reprezentációjaként foghatók fel. Az IRI az állítások összegyűjtésére (klaszterezésére) szolgál tehát, de róla, mint jel(ölő)ről nem tudunk értelmes

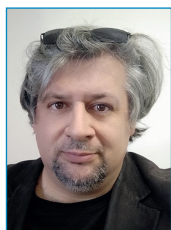
állításokat tenni. Annál fontosabb azonban, hogy az immár egyenértékűként felfogott névvariánsok, eltérő elnevezések különböző kontextusait, értelmezési környezetét definiálni tudjuk. Valami ilyesmire szolgál a nomen entitás bevezetése.

Köszönöm *Tóvári Judit* hasznos kiegészítéseit és kiváló szakmai meglátásait.

Hivatkozások

- 1 RIVA, Pat - LE BOEUF, Patrick - ŽUMER, Maja: IFLA könyvtári referenciamodell (LRM), 2017. Elektronikusan elérhető: https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbrg/ifla_lrm_2017_hun_v3.pdf (Megtek.: 2021. július 7.)
- 2 Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD), 2010. Elektronikusan elérhető: <https://www.ifla.org/files/assets/classification-and-indexing/functional-requirements-for-subject-authority-data/frsad-final-report.pdf> (Megtek.: 2021. július 7.)
- 3 Ez és a következő két táblázatrészlet az LRM-ből származik, ld. 1.!
- 4 Az ábra az LRM-ből származik (15. o.), ld. 1.!
- 5 Lásd erről Stephen Hearn gondolatait a MARC Tanácsadó Bizottsága (MARC Advisory Committee, MAC) 2018. februári ülésének jegyzőkönyve alapján: „Stephen Hearn (SAC) noted that the MARC structure does not currently provide for the new RDA entity „Nomen”. Thurstan Young (BL) responded that the introduction of „Nomen” into the MARC formats may not be practically possible owing to the widespread restructuring which this could entail. However, the other new entities „Place” and Time-span” could potentially be accommodated in existing field blocks X51 (Geographic Name) and X48 (Chronological Term).” Elektronikusan elérhető: <https://www.loc.gov/marc/mac/minutes/mw-18.html> (Megtek.: 2021. július 9.)
- 6 Friend of a Friend (FOAF). Elektronikusan elérhető: <http://www.foaf-project.org/> (Megtek.: 2021. július 26.)
- 7 A RIMMF4 alkalmazás jelenleg angol nyelvű címkékkel érhető el, ezért az ábrákon a jobb érthetőség érdekében ezeket magyarítottuk.

Beérkezett: 2021. augusztus 18.

Dancs Szabolcs

főtanácsos

OSZK KI Könyvtári Szabványosítási Iroda, irodavezető

E-mail: dancs.szabolcs@oszk.hu